

כרכון מח"ס חזק הסוף הספר

מלך: פניאל יצקא גאון

7) מלך פניאל

לד עמלק נקרא ראשית שני (במדבר כ"ד כ') ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, והבכורים נקראים ראשית שני ולקחת מראשית, יבא ראשית בכורים ויאבד ראשית עמלק. בעבור כי עמלק היה תופש [בנין] ישראל ומסרס וחונך המילות חורקם כלפי השמים ואומר הא לך המצוה שנתת לישראל. ולמיד (פסיקתא מר' זכור סי' י"ג) וישסף שמואל את אגג מלמד שטרסו, הרי גם עמלק נעקר מן העולם ממקום שעושה פרי.

1) פסוק כבוד אמ' רכ'

הטעם לקריאת פרשת מחיית

עמלק בחודש אדר (פרי' זכור)

ובחודש אלול (פרי' כי תלא)

2) כל' ב' קלא כתיב

ויזנב בך. מכת זנב חומך

מילות, חורק כלפי מעלה:

8) חקם סופר על הקורבן חבובו פ' ט"א

וכ"ל דהי' פייכות לענוולק עם זיכורים כי הוא ראשית גוים צנומאה כזיכורים צקדושה

3) מלך פניאל ב' קלא כתיב

כו (א') והיה כי תבא אל הארץ אשר י"י אלהיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה. וקשה למה נסמכה פרשת בכורים לפרשת עמלק.

9) פירוש וסמך חב"ו אביצבור

ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ אחת מהם למחות את זכר עמלק (ע), ולכן סמכו להיה כי תבא. וגם גבי עמלק כתיב (במדבר כד כ) ראשית וכתיב עדי אובד, וכביכורים נמי כתיב מראשית, ארמי אובד עדי.

4) מלך פניאל ע"י ע"י

י. ראשית ביכורי אדמתך כו' לא תבשל גדי בחלב אמו (כג יט). להבין קישור הדברים, כי הנה צפרשת תבוא (דברים כו א) נאמר פרשת זיכורים סמוך לפרשה שלמעלה שנאמר מחיית עמלק, עיין בצעל הטורים שם. וכמו כן כאן צפרשת משפטים אשר הוא חמיד סמוך לחדש אדר או בחדש אדר ממש, נאמר גם כן מלות זיכורים, יען כי בחדש אדר מפלת עמלק. והענין כי ידוע אשר (במדבר כד כ) ראשית גוים עמלק, ורצה לאחוז גם צלותיות יה משם הויה, שהם צחינת ראשית. וזהו שאמרו צמדרש (מגילה יב:) ויאמר ממוכן זה המן, מכאן שהדיוט קופץ צראש.

10) מתיבת חתם בקפוא ט"א מ' צ"א - ט"א

או יש לתת טעם אחר להא דתני ביכורים אחר עולה ולהסמיכות, דהובא במפרשים הטעם להבאת הביכורים לבטל כחו של עמלק הרשע, שכל כוונתו היה לבטל הקדושה מישראל, ולבטל בנין בית המקדש כח חורה מישראל, ולהכניען תחת הקליפות, שהוא ראש הקליפות שנקרא ראשית גוים עמלק [במדבר כ"ד כ']. ולכן שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ [סנהדרין דף כ' ע"ב]. והם להעמיד להם מלך, שיהיו לראש ולא לזנב, היפך כוונתו שביקש להכניען תחת הקליפות, מה גם שעיקר תועלת המלך הוא להחזיק את ישראל בתורתו של הקב"ה, גם המלך על פיה יצא על פיה יבוא, כדכתיב [דברים י"ז י"ט] והיתה עמו וקרא בה כל ימי חייו, והיתה על הזרוע כקמיע ביד גיבור, ג"כ היפך כוונת עמלק שביקש לבטלן מקדושת התורה, גם לבנות בית הבחירה, גם כן היפך כוונתו כדאמרין, ואח"כ להכרית זרעו של עמלק מכל וכל שלא יהיה לו חלק ויניקה בקדושה כלל. וזה הוא ג"כ הטעם של ערלה שנצטוו ישראל, כי הוא חלק ויניקת עמלק, כי האילן וערלת האדם הכל ענין אחד הוא שורש הקליפה, לכן זרק מילותיהן של ישראל כלפי מעלה [תנחומא כי תצא י']. שהוא ראשית קדושת ישראל, והוא ראשית הקליפות, ואין לו חלק בקדושה כי אם בערלות. ולכן נצטוו ג"כ בהבאת ביכורים לבית הבחירה להודות ולהלל על הכנעת כוונתו של עמלק. לכן מקרא ביכורים הוא בלשון הזה, ועתה

5) ב' קלא כתיב

ב ולקחת מראשית | כל-פרי הארמה אשר תביא מארצה אשר יהיה אליה נתן לך ושמית בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר יהוה אליה לישבן שמו שם:

6) חלק כתיב

ב וירא את-עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד:

גוים עמלק וגו' ונלקח: שמעתי איני יודע בשם מי, גם איני יודע לפרש הכוונה רק אעתיק כאשר שמעתי וישמע חכם, והוא כי ר"ת של לוי קהת עמרם משה, הוא עמלק, והיו ראשית גוים עמלק כי לוי ובניו הם ראשיות של השבטים שנקראו ג"כ גוים (כרש"י בראשית ל"ה י"א), ואחריתו עדי אבד כי ס"ת של קהת עמרם משה הוא מיתה להורות על אחריתו של עמלק עדי אבד כך שמעתי פתם וכו'. ע"כ. ופשוטות לשונו מורה שאינו יודע מי אמר הר"ת והס"ת.

ואילו בדרשות חת"ם לוי אדר (דף קל"ו טו"ב) בדיה דע וכו' בא"ד כותב מרן כי כבר אמרתי שקבלתי מרכותי ראשית גוים עמלק, הר"ת וגו'. ואני הוספתי שהס"ת ואחריתו עדי אבד של לוי קהת עמרם משה אחוה אותיות מיתה עמלק.

חרי דכתבה בשם רבותיו, וגם חילק בין הר"ת מרכותיו להוספה של הס"ת סדילי. וכדוחק י"ל על התמי' הראשונה שבמשך השנים בין תק"ם (שנת כתיבת המאמר עז"ת בפרשת חוקת) לשנת תקס"ה (שנת אמירת הדרשה לוי אדר) קיבל זה מרכותיו. אבל זה דוחק.

15 אבד כי קל"ו טו"ב

ק"י עמלק מאן הוא לעילא, דהא חזינן דבלעם ובלק מתמן הוה נשמתין דלהון, ובגין דא הוה שנאץ לישראל יתיר מכל אומה ולישן, ובגין עמלק רשע בשמהון, ע"ם מן בלעם, ל"ק מן בלק, ודכר ונוקבא אינון עמלקים. ועלייהו אתמר, ה לא היטט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל.

16 עמלק מאן הוא לעילא, דהא חזינן דבלעם ובלק מתמן הוה נשמתין דלהון, ובגין דא הוה שנאץ לישראל יתיר מכל אומה ולישן, ובגין עמלק רשע בשמהון, ע"ם מן בלעם, ל"ק מן בלק, ודכר ונוקבא אינון עמלקים. ועלייהו אתמר, ה לא היטט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל.

ועתה בא וראה כי לפי האמור יומתק להבין מה שמצינו, כי לפני שבא עמלק להילחם עם ישראל ברפידים, הלך להתייעץ עם בלעם הרשע שיעצ לו ללכת, כמבואר במדרש (אסתר רבתי ז יג): "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, ומהיכן בא עמלק, אמר רבי כרוספדאי בשם רבי יוחנן, שבא מאצל בלעם הרשע, שבא ליטול עצה ממנו ואמר לו, יודע אני שבעל עצה אתה וגם בעל מחשבות רעות, וכל הנוטל עצה ממך אינו נכשל... היאך אתה יועצני, אמר לו בלעם לך ועשה עמהם מלחמה".

לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר ששורש חיות בלעם הוא מקליפת עמלק, לכן נתייעץ עמו עמלק אם לצאת למלחמה כנגד ישראל, זאת ועוד כי במה שנתייעץ עמלק עם בלעם, נתכוון שישפיע לו כוח מצד חלקו בקליפת עמלק, ובלעם מחמת שנאתו הגדולה לישראל אכן ייעץ לו וגם השפיע לו מכוח טומאתו לצאת למלחמה כנגדם.

17 עמלק מאן הוא לעילא

יב ארץ אשר יהיה אלהיה דרש אתה תמיד עיני יהיה אלהיה ביה מרשית חסר א השנה ועד אחרית שנה:

18 אמר רבי

ג דברו אל כל עדת ישראל לאמר הוא לכם לחדשי השנה:

הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה ודברים כ"ו י"י, בהאי ראשית של קדושה לבטל ראשית של עמלק, ולכך נסמכה פרשת ביכורים אחר פרשת מחיית עמלק. וזה הוא דוקא בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ אינו נוהג ערלה וביכורים, כי שם מקום הערלה יניקת עמלק ושם הוא חלקו, לכן תני ביכורים אחר ערלה כי טעם אחד להם, לבטל כח עמלק שהוא ערלה ראשית הקליפה ע"י הביכורים ראשית הקדומה. ולכך מסיים ג"כ ספק ערלה בארץ ישראל אסור, כי בארץ ישראל אין ליתן לו יניקה כלל רק לגרשו מכל וכל אף מספיקא, ובחוצה לארץ יורד ולוקט כי שם יניקתו ואין לאסור מטעם ספיקא. ואומר ג"כ הערלה הלכה, כי אלו שניהם הם היפוך כוונת עמלק, היינו לבטל המילה וההלכה היינו התורה ששניהם הם קיום העולם, והערלה היא חלקו היפוך שניהם, כי מגיד דבריו ליעקב דוקא, ולא גוי, וגוי העוסק בתורה חייב מיתה (סנהדרין דף ג"ט ע"א) מטעם קליפת הערלה שעליו, כי אחר שנימול רשאי ללמוד כדאיחא במדרש [תנחומא משפטים ה'].

11 קולאם "כנסתם הבצק" ע"א קרמל

לעמ' תקיד ד"ה כי תבוא. כתיב לעיל סיניה תסחה את זכר עמלק... בס' מרשב זקנים כתב שהוא כנגד ראשית גוים עמלק (בפרקי דר"י) ואף ביכורים מראשית. ויש להוסיף כי עמלק בא משום שהיו כפורי טובה (כפירי בני בשלה י"ח) והבאת ביכורים היא התיקון "שאין כפוי טובה" (כפירי' מן הספר פסוק ג' ב"ה ואמרת אליה).

12 חוק סופר על פקודת עמלק ע"א קכו - קכב

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד, שמעתי איני יודע בשם מי גם איני יודע לפרש הכוונה רק אעתיק כאשר שמעתי וישמע חכם, והוא כי ר"ת של לוי קהת עמרם משה הוא עמלק, והיו ראשית גוים עמלק כי לוי ובניו הם ראשיות של השבטים שנקראו ג"כ גוים [כרש"י בראשית ל"ה י"א], ואחריתו עדי אבד כי ס"ת של לוי קהת עמרם משה הוא מיתה להורות על אחריתו של עמלק עדי אבד כך שמעתי פתם וכו'. ע"כ. ופשוטות לשונו מורה שאינו יודע מי אמר הר"ת והס"ת.

13 בכנסת חקם צנוס על' אבד ע"א קכו אורב

ואל תחמה עלי בזה כי כבר אמרתי שקבלתי מרכותי כי ראשית גוים עמלק כרמו עמלק מרומן כראשית סס של עמרם משה לוי קהת ואני הוספתי שכתמו ואחריתו עדי אבד סס"ת של עמרם לוי קהת משה אחריות מיתה לרמו על מיתה עמלק ואחריתו. וא"כ הרי קצו שמרומן כשם של אלו הלריקים ורישי דעכו כפיטסי דילחק.

14 אמר רבי

ג. תמי בדברי מרן בחתם סופר עז"ת פרשת בלק (דף קכ"ה טו"ב) בדיה ראשית